

23/85

-1-

Socjalizm a kapitalizm: przewagi i niedostatki - fragment
raportu z badań z roku 1983

Wyniki badania z roku 1983 wskazują, że ustrój socjalistyczny oceniony jest głównie za egalitarny sposób podziału dóbr i rozwinięte funkcje socjalne-opiekuńcze, zaś ustrój kapitalistyczny za efektywność wytwarzania dóbr i demokrację polityczną. W odpowiedzi na pytania otwarte o dobre strony życia w krajach socjalistycznych i kapitalistycznych, pierwsze pięć miejsc na liście wskazań zajęły następujące wartości:

Zalety socjalizmu

1. powszechny dostęp do edukacji
2. bezpłatna opieka lekarska
3. powszechność zatrudnienia
4. rozwinięte świadczenia socjalne
5. równość społeczna

Zalety kapitalizmu

1. wysoka stopa życiowa
2. obfitość towarów na rynku
3. swobody demokratyczne
4. dobry system wynagrodzeń
5. wydajna praca

Cechy charakterystyczne socjalizmu określane jako jego zalety są jednocześnie kryteriami negatywnej oceny ustroju kapitalistycznego, zaś określenia zalet kapitalizmu są jednocześnie pośrednim wskazaniem na niedostatki socjalizmu w tych dziedzinach życia.

Potwierdzają to odpowiedzi na pytania o złe strony życia w krajach socjalistycznych i kapitalistycznych. Wymieniane tu najczęściej:

Wady socjalizmu

1. złe zaopatrzenie rynku
2. zła praca ludzi
3. niska stopa życiowa
4. brak swobód demokratycznych
5. inflacja

Wady kapitalizmu

1. bezrobocie
2. nierówność społeczna
3. terroryzm, patologia
4. brak bezpłatnej opieki lekarskiej
5. wyżytek

Referowane wyżej badanie z roku 1983 było powtórzeniem analogicznego sondażu opinii z roku 1979.

Ogólny obraz opinii o dobrych i złych stronach socjalizmu i kapitalizmu był w obu okresach zbliżony, z tym, że w roku 1983 przewagi socjalizmu nad kapitalizmem zaznaczyły się w świadomości społecznej słabiej niż w roku 1979, zaś przewagi kapitalizmu nad socjalizmem mocniej, zwłaszcza w dziedzinie wydajności pracy.

Ileściowy wymiar tych zmian ilustruje poniższe zestawienie odpowiedzi na zadane w r. 1979 i w r. 1983 pytanie zamknięte o przewagi socjalizmu i kapitalizmu w niektórych dziedzinach życia.

Dane w %

Czy lepiej jest w państwach socjalistycznych czy kapitalistycznych pod następującymi względami	lata	lepiej	lepiej	podobnie	brak opinii
		w socjalizmie	w kapitalizmie		
powszechne nauczanie	1979	82	1	10	7
	1983	79	3	7	11
zapewnienie pracy	1979	86	2	8	5
	1983	79	3	8	10
ochrona zdrowia	1979	78	4	11	7
	1983	68	10	10	12
opieka nad ludźmi starymi i niepełnosprawnymi	1979	73	6	13	8
	1983	67	8	9	16
opieka nad matką i dzieckiem	1979	74	4	9	14
	1983	63	6	8	21
równość obywateli	1979	57	13	16	14
	1983	60	10	12	18
wpływ obywateli na rządzenie krajem	1979	34	23	17	26
	1983	23	26	17	32
nietykalność osobista, tajnica korespondencji	1979	23	24	27	24
	1983	19	27	22	32
możliwość zrzeszania się	1979	15	52	13	20
	1983	16	46	13	25
wolność publicznego wypowiedzania się	1979	17	54	12	17
	1983	13	48	13	26
wydajna, zdyscyplinowana praca	1979	15	64	11	10
	1983	5	82	3	10

Rezyklady opinii o przewadze socjalizmu bądź kapitalizmu w poszczególnych dziedzinach życia są podobne we wszystkich warstwach społeczno-zawodowych - poza inteligencją /pracownicy umysłowi z wyższym wykształceniem/. Inteligencja nieco rzadziej niż rzędstawiciele innych warstw społeczno-zawodowych przyznaje wyższość socjalizmowi w poszczególnych dziedzinach polityki socjalnej, a równocześnie znacznie częściej niż inni wyraża przekonanie o wyższości kapitalizmu w sferze demokracji politycznej.

Wyniki badania przeprowadzonego pod koniec 1984 roku
/pełny komunikat z tych badań niebawem zostanie opracowany/.

Stosunek do ideologii socjalistycznej

Czy zgadza się Pan/i/, czy też nie z wymienionymi opiniami.	Tak, zgadzam się	Nie, nie zgadzam się	Brak zdania
- Socjalizm pragnie zapewnić światu pokój	78	7	15
- Celem socjalizmu jest realizacja interesów ludzi pracy	71	12	17
- Celem socjalizmu jest zapewnienie sprawiedliwości i równości między ludźmi	70	15	15
- Socjalizm jest lepszym ustrojem niż kapitalizm	46	19	35
- Coraz więcej państw na świecie będzie stawało się socjalistycznymi	35	28	37
- Byłoby dobrze, gdyby cały świat stał się socjalistyczny	33	33	34

- Ceałów socjalizmu nie da się w praktyce osiągnąć	52	22	26
- socjalizm nigdy nie stworzy ludziom dobrych warunków bytowych	23	48	29
- socjalizm źle wpływa na moralność społeczeństwa	19	56	25
- socjalizm jest sprzeczny z naturą człowieka	15	52	33
- socjalizm nie sprzyja rozwojowi kultury narodowej	13	66	21
- należy wrócić do kapitalizmu, ponieważ socjalizm się nie sprawdził	9	64	27

Stosunek do systemu politycznego

Czy sądzi Pan/i/, że obecnie w Polsce powinny obowiązywać następujące zasady polityczne:	Tak	Nie	Brak zdania
- wymaganie lojalności obywateli wobec władzy państwowej	59	17	24
- kierownicza rola PZPR w państwie	43	28	29
- kontrola przez władze treści przekazywanych przez prasę, radio i telewizję	42	41	17
- ograniczenie możliwości działań kierowanych przeciwko ustrojowi	39	32	29
- niedopuszczanie do istnienia partii tycznych opozycyjnych wobec rządu	30	43	27
- ograniczanie możliwości publicznego wyrażania poglądów przeciw ustrojowi	27	55	18
- - - - -			
- dopuszczenie w prasie, radiu i telewizji do szerokiej, ostrej krytyki władz	60	22	18
- wybory, w których konkurują ze sobą różne partie polityczne	58	21	21
- istnienie wielu partii politycznych, które zmieniają się w sprawowaniu władzy w państwie	49	27	24
- umożliwienie organizowania demonstracji dla wyrażenia niezadowolenia z polityki władz	43	35	22
- pełne możliwości zrzeszenia się i tworzenia różnego rodzaju organizacji, nawet opozycyjnych	42	35	23
- możliwość prowadzenia legalnej działalności skierowanej przeciwko ustrojowi	17	58	25

Stosunek do systemu ekonomicznego

Czy Pana/i/ zdaniem w naszym kraju powinny obowiązywać po źsze zasady działania gospodarki narodowej:	Dane w % od ogółu		
	Tak	Nie	Brak zdania
- pełne zatrudnieni tzn. zapewnienie pracy wszystkim obywatelom	81	13	6
- istnienie w rolnictwie zarówno gospodarstw indywidualnych jak i PGR-ów oraz spółdzielni produkcyjnych	75	13	12
- ścisła współpraca gospodarcza z krajami socjalistycznymi	74	10	16
- wyłącznie państwowa własność wielkich przedsiębiorstw przemysłowych; kopalni, fabryk, hut	74	13	13
- wyłącznie państwowa lub spółdzielcza własność wielkich przedsiębiorstw handlowych i usługowych	64	22	14
- centralne planowanie ogólnych zadań gospodarczych	58	18	24

- pełna, nieograniczona konkurencja między przedsiębiorstwami i zupełnie swobodne kształtowanie się cen	40	42	18
- likwidacja PGR-ów i przekazanie ich gruntów gospodarstwom chłopskim	29	50	21
- umożliwienie firmom zachodnim zakładanie dużych przedsiębiorstw przemysłowych w naszym kraju	28	52	20
- dopuszczenie do bezrobocia poprzez likwidację przerostów zatrudnienia	19	66	15
- przejęcie w całości handlu, usług i gastronomii przez sektor prywatny	16	69	15
- możliwość tworzenia wielkich prywatnych przedsiębiorstw przemysłowych; fabryk, kopalni, hut	14	72	14